

A stylized map of Eastern Europe and the Baltic region. The landmasses are shown in red, while the sea areas are white. A large black circle is superimposed on the right side of the map, containing white text. The map includes labels for several cities in Cyrillic and Latin scripts. The cities shown are Helsinki (Хельсинки), Tallinn (Таллин), Riga (Рига), Vilnius (Вильнюс), Warsaw (Варшава), Vienna (Вена), and Kyiv (Кишинев). The borders of the Soviet Union and other territories are indicated by dashed lines. The text inside the black circle is in white, with the authors' names at the top and the main title in the center.

Хельсинки

Таллин

Рига

Вильнюс

Варшава

Вена

Кишинев

Jan Kiškurno

Suomentanut Ossi Ojanen

Suomi ja Kaakkois-Eurooppa neuvostovaltion aggressiivisessa politiikassa 1940 – 1941

Suomi ja Kaakkois-Eurooppa neuvostovaltion aggressiivisessa politiikassa 1940–1941

Jan Kiškurno

Alkuteos:

© Ян Кишкурно. Финляндия и Юго-Восточная Европа в агрессивной политике советского государства. 1940 – 1941. СПб, 2007.

© Ossi T. Ojanen. Suomennos. 2021.

Taitto ja kansi: Books on Demand

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-5756-7

Suomi ja Kaakkois-Eurooppa neuvostovaltion aggressiivisessa politiikassa 1940 – 1941

Jan Kiškurno

Sisällysluettelo

Kääntäjän esipuhe	7
Lukijalle	10
1. Tilanne Suomessa 1930-luvun puolivälistä kesäkuuhun 1941	12
2. Suuren Isänmaallisen sodan ensimmäisten päivien tapahtumat Neuvostoliiton ja Suomen rajalla sekä Suomessa.....	43
3. Kaakkois-Eurooppa Neuvostoliiton politiikassa v. 1940–1941	56
Epilogin sijasta	74
Liitteet	76
Liite 1. Joseph Göbbelsin päiväkirjasta	76
Liite 2. Erikoisraportti Jugoslaviasta 28. 3.1941	79
Liite 3. Ribbentropin ja Dekanozovin keskustelu aamulla 22.6.1941 Berliinissä.....	81
Liite 4. Muistio Dekanozoville ja Molotoville 22.6.1941	82
Liite 5. V. M. Molotovin puheesta radiossa 22.6.1941 kello 12.....	85
KIRJALLISUUTTA.....	86

Kääntäjän esipuhe

Marraskuussa 2019 tuli kuluneeksi 80 vuotta Talvisodan alkamisesta. Pelätessään ”rajakonfliktin” riistäytyvän kontrollistaan Stalin päätti pitää sodassa tauon 13.3.1940 lähtien. Ankan Moskovan rauhan jälkeen seurasi hermoja raastava välirauhan aika, jolloin ilmassa leijui koko ajan uuden hyökkäyksen uhka Stalinin liittolaisen Saksan katsellessa kylmästi sivusta. Vasta Saksan kiinnostuminen Petsamon nikkelistä auttoi Suomea lykkäämään Neuvostoliiton lopullista rynnistystä suomalaisten tuhoamiseksi vuoteen 1944 saakka.

Vasta 2010-luvun lopulla herättiin maassamme vakavammin ymmärtämään, etteivät Talvisota ja sitä seurannut ns. välirauha olleet pelkästään Suomea koskeneita erillisiä historiallisia saarekkeita. Tämä kirja, jossa kyseisiä tapahtumia on käsitelty osana Neuvostoliiton ja Saksan yhteistyössä tekemiä etupiiriensä laajennuksia pienten kansojen oikeuksista piittaamatta, on syntynyt jo yli vuosikymmenen aikaisemmin.

Laajemmassa mittakaavassa tämän kirjan tapahtumat ovat osa kommunistista maailmanvallankumousta. Jo maaliskuussa 1919 Leninin johdolla perustettiin kansainvälinen Kommunistinen internationaali, jossa mm. Otto Wille Kuusisella oli merkittävä asema. Sen tärkein tehtävä oli levittää proletariaatin diktatuuri koko maailmaan, ensimmäisenä kohteena Eurooppa. Neuvostoliitto oli tämän kumouksen kehto ja sotilaallinen turva ympärillä vaanivia kapitalistisia maita vastaan. Samalla kansainvälisen kumouksen aate naamioi hyvin Neuvostoliiton itsekkäät, aggressiiviset päämäärät. Oli helppo puhua sorrettujen työläisten puolesta halutessaan laajentaa imperiumiaan. Suomalaiset muistavat hyvin ”Molotovin leipäkorit”.

Suomalaista lukijaa kiinnostanee erityisesti selkeä esitys myytistä 1930-luvun ”saksalaissuuntauksesta”, joka keksittiin Neuvostoliiton propagandakoneistossa Jatkosodan alkaessa.

Suomalaisille ehkä tärkein aihe kirjassa on Molotovin vierailu Berliinissä marraskuussa 1940. Vielä 1970-luvulla muutamat suomalaiset poliitikot väittivät, ettei neuvotteluissa puhuttu Suomesta

mitään. Nyt tiedetään, että suurin osa ajasta kului nimenomaan Suomen kysymyksen parissa, kun Molotov halusi toteuttaa julkisen lupauksensa panna suomalaiset kävelemään Siperiaan.

Kirja on tehty asiaan perehtyneen tutkijan ammattitaidolla selkeästi kirjoitettuna. Lähteinä on käytetty runsaasti samoja dokumentteja kuin samaa aikakautta käsittelevissä viimeisimmissä suomalaisissakin julkaisuissa. Tosin johtopäätöksissä löytyy eroja, mikä tekee kirjasta entistä mielenkiintoisemman.

Tässä kohtaa on paikallaan esittää presidentti Niinistön ajatuksia historian tutkimuksesta (Sotilasaikakauslehti 1/2020). Hän ei täysin hahmota sitä, ettei kaikki tutkimus Venäjällä ole Kremlin ohjaamaa.

”Emmeköhän me ole näiden vuosikymmenten aikana tottuneet siihen, että niin Neuvostoliiton kuin Venäjän aikaan heidän historiankäsitteensä on ollut hieman vaihtelevaa eikä ole aina perustunut oikeaan tutkimustietoon. Me tuomme faktat esiin.”

Presidentti Niinistö piti mahdollisena Stalinin ajan arkistojen avautumista askeleena ”ihan uuteen suuntaan”, jolle saattaa olla myös venäläisiä tarpeita.

”Tällä hetkellä olemme sen tiedon varassa, jota virallisia kanavia pitkin on saatu Venäjältä. Heillä on oma lainsäädäntönsä, jonka puitteissa toimitaan. Nyt näyttää, että on päästy eteenpäin.”

Hyvä esimerkki faktoista löytyy Moskovan neuvotteluista syksyllä 1939. Perinteisen epäselvä suomalainen fakta: ”Stalin halusi rauhanomaista ratkaisua”. Venäläinen nuoren koulukunnan fakta: ”Stalin ei tietenkään halunnut sotaa. Hän halusi vain liittää Suomen imperiumiinsa.” Suomalainen uuden polven versio: ”Stalin oli patologinen valehtelija, joka halusi valloittaa Suomen ja panna toimeen kansanmurhan.” Kaikilla faktoilla on värinsä.

Se, että Suomessa on liian vähän käännetty venäläistä sotahistorian tutkimusta, on ollut yksi syy haluuni tarjota tästä kirjasta suomenkielinen käänös. Neuvostoliiton romahduksen jälkeen on vanhemman tutkijakaartin rinnalle noussut nuori sukupolvi, jolla on kiinnostusta tarkastella vakiintuneita Kremlin myyttejä kriittisesti.

Tämä kirja on yksi hyvä esimerkki julkaisuista, jotka ovat lukemisen arvoisia. Toivon oman osuuteni olevan edes pieni sysäys edistämään tämän suuntauksen tunnettuutta.

Ajankohtaisuutensa lisäksi suuri motiivi toiveelleni nähdä kirja myös suomenkielisenä on kappale ”Epilogin sijasta”. On rohkea teko nostaa Stalin kaikkien aikojen ja kaikkien kansojen suurimmaksi rosvoksi, vaikka diktaattoreiden kauheuskilpailussa oli muitakin ehdokkaita. Tähän lyhyeen kappaleeseen on koodattu koko toisen maailmansodan tragedia, diktaattoreille täysin merkityksetön inhimillinen kärsimys.

Lopuksi mainittakoon Suomen viimeinen sotakorvaus, eduskunnan puhemiehen muistopuhe Stalinin kuoleman johdosta: ”...Suomen kansa tietää menettäneensä ystävän. ... Stalin tunsu ystävyttä ja kunnioitusta Suomea ja sen kansaa kohtaan. ... suuren naapurimme johtajan pois menon johdosta (on) kohdannut suru ja menetys myöskin meitä.” Penni puhemiehen todellisista ajatuksista ...

Hyvin sujunut yhteistyö kirjan kirjoittajan Jan Kiškurnon kanssa on antanut välttämättömät puitteet työn onnistumiselle, mitä suuresti arvostan.

Tampereella, maaliskuulla 2021

Ossi T. Ojanen

Lukijalle

Aihetta, jolle tämä työ on omistettu, on kehitelty jo jonkin aikaa, ja sitä on käsitelty muutamissa julkaisuissa. Tietyissä määrin tämä kirja täydentää keväällä 2007 ilmestynyttä tutkimustyötäni ”Карельский перешеек. Неизвестная война, 1941”, jossa tarkoitukseni oli useiden lähteiden avulla analysoida suomalais-saksalaisia suhteita 1930-luvun puolivälistä seuraavan vuosikymmenen alkuun saakka, ja päätellä, ettei Saksa ollut siihen aikaan Suomen liittolainen, ja että näiden maiden välillä oli enemmän erimielisyyksiä kuin yhteistyötä. Käsitteelin myös kysymyksiä, jotka liittyvät Neuvostoliiton mahdolliseen uuteen hyökkäykseen Suomea vastaan vuosina 1940–1941. Tässä kirjassa edellä mainittuja aiheita kehitetään paljon laajemmin runsaiden uusien lähteiden perusteella, joten vastaavasti tiedon määrä pohdintoja varten kasvaa.

Tämä kirja kuvaa muun muassa myös Neuvostoliiton ja Suomen rajalla Suuren isänmaallisen sodan ensimmäisinä päivinä sattuneita tapahtumia.

Olen sitä mieltä, ettei tässä tutkimuksessa käsiteltäviä kysymyksiä ja ongelmia voi tarkastella erillään vuosien 1940–1941 tapahtumista Kaakkois-Euroopassa. Tästä syystä olen liittänyt tähän kirjaan luvun, jossa kerrotaan Neuvostoliiton politiikasta suhteessa Romaniaan, Bulgariaan ja Jugoslaviaan sotaa edeltävänä aikana. Julkaisun lopussa on osa Liitteet, jossa on ainoastaan kommentoimattomia dokumentteja.

En missään tapauksessa pidä tässä kirjassa sanottua lopullisena totuutena ja ilmaisen vain henkilökohtaisen mielipiteeni kuvatuista tapahtumista. Se, missä määrin työni on onnistunut ja miten objektiivinen se on, jää arvoisan lukijan itsensä arvioitavaksi.

Koska kyseessä on niin suuri määrä materiaalia, joka piti käsitellä tätä kirjaa kirjoitettaessa, on vaikea taata, ettei tähän jäisi puutteita ja kirjoitusvirheitä. Hyväksyn kiitollisena kaikki rakentavat kommentit.

”

**En yhdy siihen mitä sanotte, mutta taistelen
viimeiseen asti sen puolesta, että voitte sen sanoa.**

(Winston Churchill)

JAN KIŠKURNON v. 2007 julkaisema sotahistoriallinen tutkimus käsittelee poikkeuksellisen naturalistisella otteella Stalinin ja Hitlerin liittolaisuutta toisen maailmansodan aikana. Vaikka kirja on tarkoitettu venäläiselle lukijakunnalle, siinä on runsaasti suomalaisia kiinnostavia aineksia. Kuitenkin tärkein syy ottaa tämä kirja sotahistorian harrastajan hyllyyn, on sen kuuluminen historiallisesti merkittävään aikakauteen.

Lenin aikoinaan opasti seuraajiaan: ”Muuttakaa totuus valheeksi ja valhe totuudeksi.” Stalinin ajoista lähtien historiankirjoitus on ollut oleellinen osa neuvostopropagandaa, jossa totuuden määrittää puolueen johto. Neuvostoliiton hajottua syntyi uusi tutkijasukupolvi. Se halusi perustaa historian tutkimuksen tosiasioihin ja rekonstruoida menneet tapahtumat sellaisina kuin ne tapahtuivat. Siihen lukeutuvan Kiškurnon tutkimus ei murra ainoastaan Kremlin luomia myyttejä, vaan myös niihin läheisesti kytkeytyneitä suomalaisten vaalimia ”totuuksia”, joiden alkuperä on sotakorvausten immateriaalisessa osassa ja jotka aikoinaan vaativat suomalaisilta itserusokintaa kostona olemassaolonsa säilyttämisestä.

Lisäärvaa kirja saa käsitellessään myös Baltian kohtaloa sekä Kaakkois-Eurooppaa, missä erityisesti Romania kärsi Hitlerin ja Stalinin ystävyysspolitiikasta. Kaikkiaan kirjan tarkoituksena on tuoda esille diktaattoreiden täydellinen välinpitämättömyys kansojen kärsimyksiä kohtaan.

Vuonna 1991 alkanut historiantutkimuksen vapautuminen kesti Venäjällä kolme vuosikymmentä. Vaikka sen kauden nuoret tutkijat kunnioittivat neuvostokansojen isänmaanrakkautta taistelussa Hitlerin kukistamiseksi, vaatimukset salaisten arkistojen avaamiseksi katsottiin vaaralliseksi. Venäjän kansallinen yhtenäisyys vaatii tuekseen Suuren isänmaallisen sodan kiiltokuvamaisuuden, jonka Stalinin hirmuhallinnon kaikkien dokumenttien paljastaminen olisi murskannut. Erityisesti Stalinin ja Hitlerin ystävyyden ajan historia on pidettävä tosiasioista erillään. Katastrofin välttämiseksi Putin määräsi lain, joka palauttaa historian tieteellisestä oppiaineesta propaganda-laitoksen työvälineeksi. Nyt tutkijoilla on uhka saada jopa viiden vuoden vankeustuomio, mikäli tutkimuksen lopputulos ei vastaa Kremlin näkemystä historiallisesta ”totuudesta”.

Tämän kirjan, jota Venäjällä ei enää voisi julkaista, suomenkielisen painoksen tavoitteena on osaltaan olla sekä ”muistomerkki” vapauden versoista että tulevaisuuden toive riippumattoman tieteellisen tutkimuksen uudelle nousulle naapurissamme. Tieteen vapaus ja sen tulosten asiallinen vertaisarviointi ovat ehdoton perusta sivistysvaltiolle.

–Ossi Ojanen–

BoD

9 789528 057567